

Klimaatagenda Montferland Energieneutraal 2030

Klimaatagenda Montferland Energieneutraal 2030

De gemeente Montferland wil in 2030 energieneutraal zijn. Dat betekent dat alle energie die we dan nog verbruiken voor apparaten, verlichting en verwarming van inwoners, instellingen en bedrijven in Montferland duurzaam opwekken. Duurzaam in de betekenis van dat er geen fossiele brandstoffen worden gebruikt en het milieu niet extra wordt belast. Maar waarom duurzaam opwekken als we de energie helemaal niet nodig hebben? We kunnen immers heel veel energie besparen door zuiniger apparatuur en bewuster gebruik. In totaal hebben we het dan over ongeveer de helft van ons huidige energieverbruik. En die andere helft wekken we dus zelf en duurzaam op binnen de gemeentegrenzen. Hoe we dat de komende vier jaar gaan doen staat in deze klimaatagenda van Montferland beschreven. Deze ambitieuze klimaatagenda is voor en door de Montferlandse gemeenschap opgesteld, omdat veel agendapunten ook door de lokale bevolking en het bedrijfsleven opgepakt moeten worden.

Van aaibaar tot impactproject

2030 is dichtbij dan u denkt. Daarom moeten we nu aan de slag voor een energieneutrale toekomst voor onszelf, onze kinderen en kleinkinderen. Zodat we op een prettige manier hier kunnen blijven wonen en leven. Iedereen kan hieraan bijdragen. De gemeente zelf uiteraard, de Achterhoekse buurgemeenten, bedrijven, verenigingen én de mensen zelf. Alleen door gezamenlijk de schouders onder deze zeer ambitieuze opgave te zetten kunnen we dit doel halen. Onderstaande klimaatagenda benoemt dan ook nadrukkelijk de (wenselijke) partijen die deze schouders ook leveren. De klimaatagenda is een eerste stap in de juiste richting: 36 projecten die we de komende vier jaar opstarten om iedereen in beweging te krijgen om met de ambitieuze energiedoelstellingen aan de slag te gaan. De 36 projecten zijn onderverdeeld in vijf categorieën:

- Gemeentelijke organisatie,
- Woningvoorraad,
- Bedrijven,
- Sportaccommodaties & dorpshuizen
- Duurzame energie.

Het betreft een mix van concrete, aibare dichtbij huis projecten die bij wijze van spreken vandaag opgestart kunnen worden en die op veel draagvlak kunnen rekenen, en de grote impactprojecten die eerst het nodige onderzoek vergen ervoor gaan zorgen dat we de komende jaren meters gaan maken. Het is essentieel om beide soorten projecten uit te voeren.

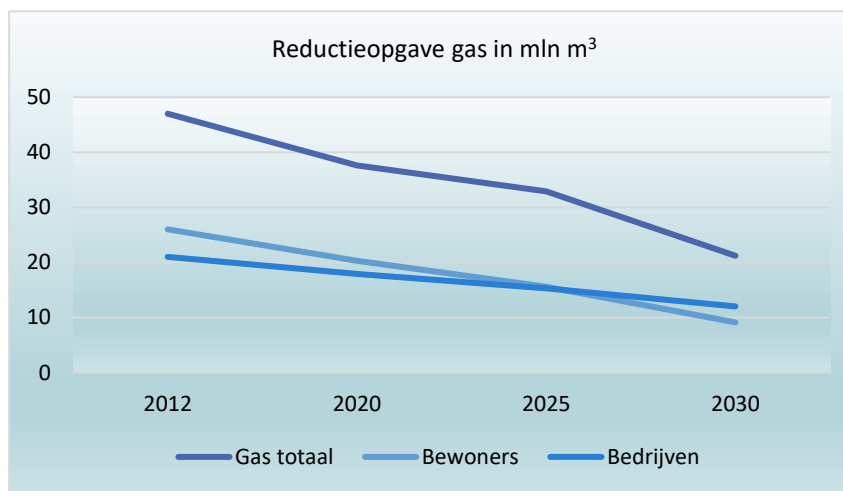
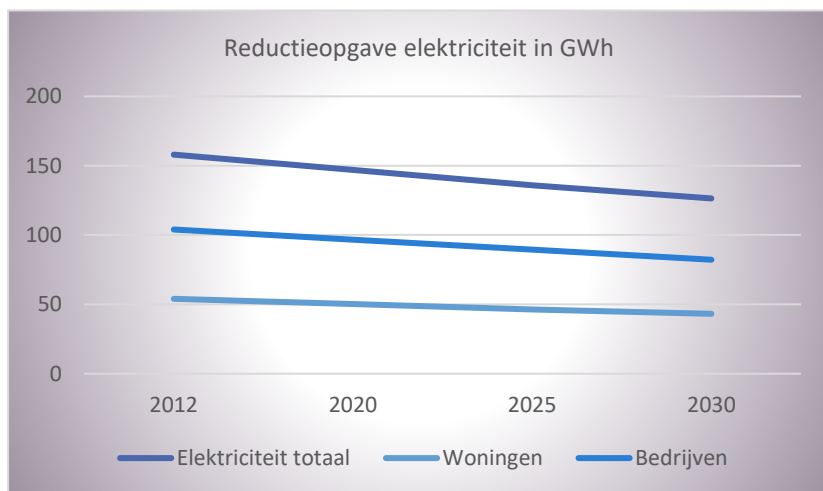
Een klimaatagenda van iedereen

Deze klimaatagenda is mede tot stand gekomen met hulp van de inbreng van inwoners, ondernemers, gemeentelijk medewerkers en andere betrokkenen. Tijdens twee bijeenkomsten zijn ideeën, wensen en ervaringen geïnventariseerd en samen met de gemeentelijke en regionale notities ('Montferland op weg naar energieneutraal 2030') meegenomen in de uiteindelijke rapportage.

De ambitieuze energiereductieopgave

In onderstaande tabel en grafieken zijn de elektriciteits- en gasreductieopgaven voor de komende jaren weergegeven. Deze zijn afgeleid van de gegevens uit de regionale uitvoeringsagenda Achterhoek (2016) en van daaruit geëxtrapoleerd naar 2025. Hoewel de daling van het energiegebruik behoorlijk lineair is weergegeven is de verwachting (en de hoop) dat de technologische ontwikkelingen de komende jaren steeds sneller zullen gaan waardoor de energiereductie de komende jaren waarschijnlijk in een stroomversnelling zal geraken.

	2012	2020		2025		2030	
Elektriciteit – totaal (GWh)	158	-7%	146,9	-14%	135,9	-20%	126,4
Woningen	54	-7%	50,2	-14%	46,4	-20%	43,2
Bedrijven	104	-7%	96,7	-14%	89,4	-21%	82,2
Gas – totaal (mln m ³)	47	-20%	37,6	-30%	32,9	-55%	21,2
Woningen	26	-22%	20,3	-40%	15,6	-65%	9,1
Bedrijven	21	-15%	17,9	-27%	15,3	-43%	12,0

De investeringsopgave

Voor Montferland (gemeente, bedrijven, burgers en organisaties) betekent dit een investeringsopgave van €750 miljoen tot 2030, dit is omgerekend om en nabij 50 miljoen euro per jaar. Dat is erg veel, maar ter vergelijking is het interessant om te weten dat alleen al alle huishoudens in Montferland (ongeveer 16.000) jaarlijks rond de 28 miljoen euro uitgeven aan energie (elektriciteit en gas, uitgaande van landelijke gemiddelde energie-uitgaven van €1800 per huishouden per jaar – bron: vergelijk-energie.nl). De kosten die het Montferlandse bedrijfsleven jaarlijks kwijt is aan energie zullen daar niet voor onder doen. In een energieneutrale gemeente worden deze kosten dan ook jaarlijks uitgespaard!

Voor de komende vier jaar trekt de gemeente 7 ton uit voor uitvoering van onderstaande klimaatagenda. Vijf ton daarvan is bestemd voor het energieneutraal maken van verenigingsgebouwen (beschikbaar gesteld via de kadernota). Daarnaast is extra ambtelijke capaciteit nodig om de projecten verder te ontwikkelen en uit te kunnen voeren. Voor de komende twee jaar gaat het om 0,6 fte.

Het benoemen van de benodigde financiën en tijd bij de verschillende projecten is nog niet zo eenvoudig, ook omdat veel informatie nog niet bekend is (wat is bijvoorbeeld de stand van zaken rond de openbare verlichting nu). In de klimaatagenda is daarom in sommige gevallen met aannames gewerkt. Ook zal in veel gevallen nog nader onderzoek gedaan moeten worden.

Gemeentelijke organisatie

“

Ja, het is ambitieus wat we willen, maar als we er met z'n allen – burgers, bedrijven en gemeente - de schouders onder zetten, is het haalbaar. Dit onderwerp raakt ons allemaal.

Walter Gerritsen (wethouder gemeente Montferland)

”

A. Gemeentelijke organisatie

Project	Wat	Wie	Wanneer	€ Uren	CO ₂	Effect draagvlak	termijn
1. Energieneutraal gemeentehuis	Een energiescan maakt duidelijk welke maatregelen nog mogelijk zijn om het gemeentehuis nóg zuiniger te maken of zelfs energieneutraal.	Afd. Vastgoed	Start 2019, oplevering 2020	€ 2.500,- (energiescan) 20 uur	+	++	Kort
2. Duurzame inkoop energie	Zeven gemeenten kopen per 1 januari 2018 groene stroom in bij de AGEM, duurzaam opwekt in de regio Achterhoek. Naast stroom wordt de gasbehoefte mogelijk betrokken middels groengas, liefst uit de streek.	Afd. Inkoop	2018 - 2021		++	+	
3. Energieneutrale gemeentelijke gebouwen	Middels verdergaande besparingsmaatregelen en duurzame energie worden de gemeentewerf en andere gemeentelijke gebouwen energieneutraal gemaakt. De ruimte die de werf niet nodig heeft om in de energiebehoefte te voorzien wordt beschikbaar gesteld aan de energiecoöperatie. De beschikbare ruimte daartoe wordt onderzocht.	Afd. Vastgoed	2020 – 2021	€ 15.000,- energiebesparings- en zonne- energieonderzoek	+	+	Middel
4. Energiesprong openbare verlichting	De gemeente vervangt alle bestaande openbare verlichting door de zuinigste ledverlichting op het moment dat vervanging aan de orde is, maar uiterlijk 2021. Waar mogelijk werkt de gemeente met dimbare of dynamische verlichting. Daarnaast onderzoekt de gemeente welke nieuwe concepten kunnen worden ingezet ter reductie van openbare verlichting (lichtgevende of reflecterende belijning).	Afd. Openbare Werken	2018 – 2021	€ 12.000,- t.b.v. gemeentelijk lichtplan	+	++	Middel
5. Aanlichting gebouwen	Met alle beheerders van gemeentelijke gebouwen en monumenten worden afspraken gemaakt om de aanlichting	Vastgoed	2018	€ 0,- 12 uur	+	++	Kort

	van gebouwen en monumenten 's nachts uit te schakelen.						
6. Pompen en gemalen	Onderzocht wordt of pompen en gemalen in gemeentelijk beheer geoptimaliseerd kunnen worden, weerstanden in de opvoerhoogte kunnen worden geminimaliseerd, waterinlaten kunnen worden beperkt en of efficiëntere HR-pompen en slimme software soelaas kunnen bieden in de zoektocht naar verdere energiebesparing. Zo nodig dienen de pompen versneld te worden vervangen door zuiniger modellen.	Afd. Openbaar beheer	2020 - 2021	€ 8.000,-	+ 20 tot 60%	0	Middel
7. Uurtje Duurzaam	De gemeente organiseert periodiek thematafels om medewerkers van diverse afdelingen bij te praten, te informeren en inspireren op het gebied van energie en klimaat. Incidenteel kan hiervoor een externe spreker worden uitgenodigd.	Gemeente breed, afdeling duurzaamheid?	2018 - 2021	€ 1.000,- 40 uur	0	++	Kort
8. Monitoring	Jaarlijks houdt de gemeente bij wat de voortgang van de lokale klimaatagenda is. Liggen we op koers, of moet er een tandje bij? Waar mogelijk organiseren we de monitoring in samenwerking met de regio.	Duurzaamheid	2018 - 2021	P.M. 20 uur	0	+	Kort - lang
9. Elektrisch rijden	a. Het gemeentelijk wagenpark wordt de komende vier jaar indien (technisch) mogelijk vervangen door elektrische voertuigen. b. Laadpalenbeleid: de gemeente stimuleert de komst van meer elektrische laadpalen voor elektrisch vervoer, onder andere door middel van de plaatsing van elektrische laadpalen in de openbare ruimte. Allegro doet hier een voorstel voor.	Openbaar Beheer	a. 2019 – 2021 b. 2018 - 2019	a. P.M. b. P.M.	0 0	+ +	Middel- lang

Totaal				€ 12.000,-			
--------	--	--	--	------------	--	--	--

Woningvoorraad

“

Door te investeren in energiezuinige, goed geïsoleerde woningen kan veel energie worden bespaard. Wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken.

Justin Pagden (VerduurSaam Energieloket)

”

B. Woningvoorraad

Project	Wat	Wie	Wanneer	€ Uren	CO ₂	Effect draagvlak	termijn
Particulier							
1. Verduursaam Energieloket	Continuering van het Energieloket, dat we middels een pluspakket nog dichterbij de mensen gaan brengen: meer (budget voor) communicatie (boven het basispakket), een coördinator collectieve acties zoals 'appeltaartgesprekken', buurtpakketten, duurzame huizenroutes, etc., inzet lokale helden/buurt-ambassadeurs. Ook worden de mogelijkheden verkend van mobiele energieloketten op weekmarkten en bij bibliotheken door Verduursaam (Achterhoekbreed).	Regionaal Energieloket	2018 -	€ 35.000,- (basispakket), € 10.000,- (pluspakket) voor drie collectieve acties	+	++	Kort en lang
2. Duurzaamheidslening	Vanaf 1 mei 2016 kunnen woningeigenaren via de gemeente een duurzaamheidslening aanvragen voor het verduurzamen van hun woning. De komende vier jaar is jaarlijks € 2.000.000,- hiervoor beschikbaar. Het VerduurSaam Energieloket doet de inhoudelijke toets, SVn beoordeelt de kredietwaardigheid. Mocht budget in 2018 al op zijn, dan wordt voor 2019 eventueel opnieuw budget aangevraagd. NB: gemiddelde aanvraag is € 6.000,-	Regionaal Energieloket	2016 - 2020	€ 2 miljoen voor een periode van vier jaar (op is op), waarvan € 1 miljoen voor 2018. € 10.000,- 24 uur jaarlijks	++	++	Kort
3. Collectieve acties buurten ('appeltaartgesprekken')	Gezamenlijke buurtacties zijn zeer effectief om energiebesparingsmaatregelen te treffen én om draagvlak te realiseren voor de totale energieopgave: gezamenlijk offertes aanvragen, buurtaanbiedingen door	Duurzaamheid, i.s.m. Energieloket	2018 - 2021	€ 25.000,- (voor 4 jaar) 48 jaarlijks	+	++	Kort Middel

	marktpartijen, mini-energiemarkten, thermografische scans in de buurt, etc.						
4. Nieuwbouw is energieneutraal of BENG (Bijna EnergieNeutraal Gebouwd)	Vanaf 2018 altijd het gesprek aangaan met de ontwikkelaar om het streven naar energie nul en duurzaamheid te laten blijken. Bij projecten waar de gemeente grondposities heeft zijn randvoorwaarden bij de aanbesteding in het algemeen gericht op realisatie energieneutrale bouw.	Afd. Ontwikkeling	2018 -	0	+	0	kort
5. Energiecafe's	Twee keer per jaar een energiecafe in de verschillende kernen organiseren om de inwoners mee te nemen in de gemeentelijke en regionale energieambities en om te informeren over de mogelijkheden die men zelf heeft (energie besparen en energie opwekken).	Afd. Duurzaamheid i.s.m. lokale partijen, energiecoöperatie	2018 - 2021	€ 2.500,- per jaar 32 uur	0	++	Kort middel
6. De rol van banken, makelaars en andere financieringsvormen voor duurzame energie	Een uitgebreide inventarisatie van de financieringsmogelijkheden van verduurzaming van woningen, bedrijven, accommodaties, dorpshuizen en duurzame energieprojecten. Deze mogelijkheden worden vervolgens bekend gemaakt aan de doelgroepen.	Duurzaamheid, mogelijk in AGEM-verband, lokale banken, crowdfunding-instanties, OostNL, Energiefonds	2018	€ 5.000,-	0	0	Kort
Huursector							
7. Energie Nul in de Prestatieafspraken	In de prestatieafspraken maakt de gemeente samen met de woningcorporatie en de bewoners afspraken over energiebesparende maatregelen. Het einddoel Energieneutraal in 2030 is aangegeven en er worden concrete en ambitieuze afspraken gemaakt over het gemiddelde energielabel in 2020, NOM-renovaties, stimulering van energiebewust gedrag bij huurders, het opwekken van duurzame	Afd. Ontwikkeling	2018	20 uur	++	0	Kort

	energie en eventueel over stadsverwarming.						
8. Energiebewustwordingscampagne huurders	200 energieboxen (op maat) voor huurders met een smalle beurs, waarbij maatregelen ter plekke worden aangebracht. Uitvoering van de maatregelen door de bestaande Energiecoaches, zo mogelijk samen met studenten MBO-opleiding of stichting Aktief.	Gemeente i.s.m. woningcorporatie (zo mogelijk als onderdeel van prestatieafspraken)	2019	€ 20.000,-	0	++	Kort
9. Zonnepanelen op huurwoningen	a. De kosten voor de huurder worden voor 10 jaar verrekend in de energierekening. b. I.s.m. energiecoöperatie onderzoekt woningcorporatie Plavei welke daken geschikt zijn voor PV om rendabele businesscases te krijgen. NB: de eerste projecten lopen al.	a. Woningcorporatie i.s.m. energiebedrijf en/of PV-installateur b. Plavei, EC, AGEM	2019	a. ? b. € 7.500,- per business-case	+	+	Middel
10. Aardgasloze wijk	Liander en woningcorporatie Plavei gaan met elkaar een pilotproject uitvoeren om een bestaande woonwijk (Bloemenbuurt, Didam) in de gemeente van het aardgas af te helpen. De gemeente ondersteunt en faciliteert waar mogelijk (o.a. in de communicatie).	Afd. Ontwikkeling en VTH i.s.m. Klimaatverbond (Wijk van de toekomst)	2018 - 2021		++	+	Middel, lang
Totaal				€ 62.500,-			

“

Stel energieneutraal bouwen verplicht. Laat ondernemers hun dak geschikt maken en beschikbaar stellen voor zonne-energie. De gemeente kan dit als voorwaarde stellen bij de vergunningverlening.

Deelnemer energiecafé

”

Bedrijven

C. Bedrijven

Project	Wat	Wie	Wanneer	€ Uren	CO ₂	Effect draagvlak	termijn
1. PV op bedrijfsdaken	1a. Het stimuleren en faciliteren van PV op daken van bedrijven met minstens 500 m ² dak. 1b. Daarnaast gaat de gemeente – waar het gemeentelijke grondexploitatie betreft - verplichtend PV voorschrijven op geschikte daken (minimaal beschikbaar stellen aan energiecoöperaties) 1c. Overige bedrijven worden ook gestimuleerd om bedrijfsdaken te voorzien van PV.	Gemeente i.s.m. AGEM, ondernemersverenigingen en het overige Montferlandse bedrijfsleven	2018 2019, 2020	Maximaal € 40.000,- (mits alle partijen meedoen)	++	+	Middel
2. Handhavingsproject	Het stimuleren (middels het laten zien van goede voorbeelden uit de regio) en zo nodig verplichtend opleggen van energiebesparings-maatregelen die zich binnen 5 jaar terugverdienen aan bedrijven (Activiteitenbesluit). Mogelijk icm In combinatie hiermee de DOE-scan in Achterhoekbreed verband of icm De Groene Alliantie.	Omgevingsdienst ODA, gemeente, Regio Aanpak Achterhoek, provincie en parkmanagement	2018: aankondiging 2019: start	n.t.b.	++	0	Kort
3. Montferlandse Energie Green Deal	Een convenant van gemeente met Montferlandse koploperbedrijven die afspreken om samen de uitdaging aan te gaan om in 2030 energieneutraal te zijn. Gemeente is initiërend, faciliterend, communicerend en ondersteunend. Speerpunten: kwartaalontbijten, gezamenlijke barometer met een ijkpunt in 2023.	Bedrijfscontact-functionaris, bestuurder, duurzaamheid, energie-coöperatie en lokale koplopers	2018	€ 20.000,-	+	++	Kort - Lang
Totaal				€ 60.000,-			

A photograph of two men standing in front of a large map. The man on the left is wearing a white shirt and glasses, and the man on the right is wearing a grey and black striped sweater. They are both looking at the map, which has several yellow sticky notes attached to it. The map appears to be a street map of a residential area. The text 'Scholen, Sportaccommodaties en dorpshuizen' is overlaid on the right side of the image.

Scholen, Sportaccommodaties en dorpshuizen

“

We zetten samen kleine energieprojecten op. Bijvoorbeeld door zonnepanelen op de daken van de woningcorporatie te plaatsen. Als je zelf geen geschikt dak hebt voor zonnecellen, kun je zo toch investeren in duurzame energie, in ruil voor een lagere energierekening.

”

D. Scholen, sportaccommodaties, dorpshuizen e.a.

Project	Wat	Wie	Wanneer	€	Effect CO ₂	Draagvlak	Termijn
1. Energieneutrale verenigingen – Eigen gebouwen	Waar het gemeentelijk vastgoed betreft, worden maatregelen genomen om accommodaties energiezuinig en bij voorkeur energieneutraal te maken. In de onderhoudsplannen (MJOP) wordt rekening gehouden met energiemaatregelen.	Afd. Vastgoed	2018 -	€ 500.000,- (via kadernota)	+	++	Middel
2. Energieneutrale verenigingen – zelfstandig	Waar de gemeente geen eigenaar is, worden de verenigingen middels een energiecampagne én de stimuleringsregeling non-profit gestimuleerd om mee te doen. 10 verenigingen krijgen een gratis energiescan en begeleidingstraject aangeboden onder de voorwaarde dat ze actief en binnen 3 jaar maatregelen treffen. In dit traject worden zowel ingrijpende maatregelen als gedragsmaatregelen uitgevoerd.	Afd. Ontwikkeling (Sport & Welzijn)	2018 - 2020	€ 20.000,- (€600,-per scan)	+	++	Kort Middel
3. Postcoderoos-projecten	I.s.m. de energievoöperatie worden kansrijke locaties onderzocht en benaderd om duurzame energieprojecten te realiseren op scholen, dorpshuizen en verenigingsgebouwen.	Afd. Duurzaamheid i.s.m. energie-coöperatie	2018 -	Binnen bestaande formatie	+	++	Middel
4. Klimaatproject scholen	Een educatieproject gecombineerd met concrete energiemaatregelen (bijv. postcoderoosproject) op deelnemende scholen ter	Afd. Duurzaamheid, Energiecoöperatie, eventueel met Verduursaamlket	2019 - 2021 (scholen ruim van tevoren benaderen)	€ 12.500,-	0	++	Middel

	vergroting bewustwording leerlingen.						
5. Stimuleringsregeling non-profit	Een lening voor verenigingen om energiebesparingsmaatregelen of duurzame energie te realiseren.		2018	€ 250.000,- (als onderdeel van he gezamenlijke budget van € 1 miljoen voor de gemeentelijke stimuleringsregeling	+	++	Kort
Totaal				€ 532.500,-			

Duurzame energie

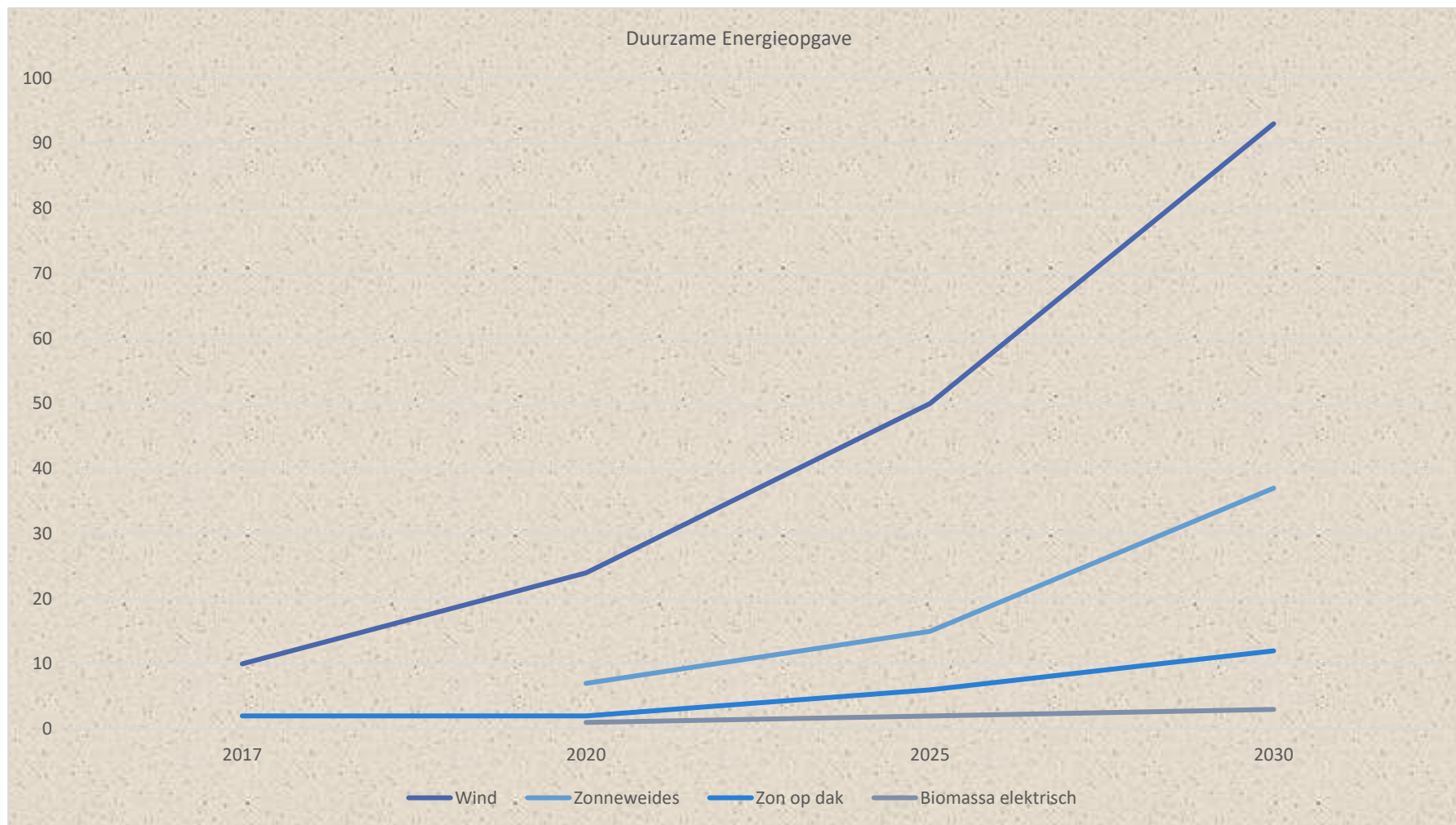
“

Laat omwonenden en anderen meedenken over de plannen en laat ze meeprofitieren van de opbrengsten. Geef, net als bij windparken op zee, windaandelen uit.

”

Deelnemer energiecafé

E.Duurzame energie

1.Zon

Project	Wat	Wie	Wanneer	€	Effect		
					CO ₂	Draagvlak	Termijn
1. Asbest eraf, zon erop!	Een zonnepanelenproject om agrarische asbestdaken te vervangen door zonnedaken. Zo mogelijk in postcodeeroosverband, in het kader van de rood voor groenregeling, of in combinatie met 'Zon op Erf' (SDE).	AGEM, LTO, provincie e.a. Gemeentelijke rol: faciliteren, bij elkaar brengen partijen.	2018 - 2021	24 uur	+	+	Middel
2. Project zonneakkers	Op meerdere locaties, zoals op braakliggende terreinen, (voormalige) landbouwgronden of op het talud langs de A18 van RWS, worden zonne-akkers gerealiseerd. Afhankelijk van de ruimtelijke mogelijkheden worden dit kleine (1 á 2 MW) of grote zonne-akkers. Realisatie gebeurt via postcodeeroos- of SDE+-projecten die deels door crowdfunding worden gefinancierd.	Duurzaamheid en afd. Ontwikkeling	2018 - 2021	50 uur	++	+	Middel
3. Zonnepoorten	Een of meer icoonprojecten met zonnepanelen (bijvoorbeeld in de vorm van een poort) bij de entree van de gemeente, om de energieambities van de gemeente duidelijk neer te zetten.	Duurzaamheid, Economische Zaken	2019	€15.000,- + cofinanciering 50 uur	0	+++	middel
Totaal				€15.000 + PM.			

2. Wind

Project	Wat	Wie	Wanneer	€	Effect		
1. Kansrijke locaties windmolens in Montferland	Gebruikmakend van het ruimtelijk afwegingskader wordt een onderzoek uitgevoerd naar geschikte en kansrijke locaties voor windmolens langs infrastructuur of op bedrijventerreinen. Dit wordt breed en multidisciplinair, met medewerking van politiek en inwoners gedaan.	R.O., Duurzaamheid, NWEA, AGEM, Energiecoöperatie, dorpsraden, ondernemersverenigingen, e.a.	2019	40 uur	0	+	Middel

3.Overig

Project	Wat	Wie	Wanneer	€	Effect		
					CO ₂	draagvlak	termijn
1. Ruimtelijk afwegingskader	De gemeente wil initiatieven voor duurzame energie goed faciliteren. Het opwekken van duurzame energie heeft echter ruimtelijke gevolgen. Om hier een goede balans in te vinden is een ruimtelijk afwegingskader nodig. Dit kader moet houvast bieden aan initiatieven om lokaal duurzame energie op te wekken, die momenteel niet passen binnen het geldend bestemmingsplan.	R.O. i.s.m. Duurzaamheid, Natuur & Landschap	2018	€10.000,- 32 uur	0	+	Kort
2. Biomassa-onderzoeken	Onderzoek naar de mogelijkheden voor biovergisting en wijkverwarming	Duurzaamheid i.s.m. AGEM en biogasvereniging Achterhoek.	2019 - 2023	n.t.b.	+	0	Middel
3. Faciliterings- en stimuleringsmogelijkheden gemeente	Welke mogelijkheden heeft én neemt de gemeente om duurzame energie binnen de gemeentegrenzen mogelijk te maken? Meerdere opties, zoals legesteruggave (zoals gemeente Bronckhorst) of -korting, WOZ-belemmeringen, verplichtingen, Combinaties met blijversleningen en subsidies worden meegenomen.	Duurzaamheid i.s.m. Financiën en Juridische Zaken.	2018. Besluitvorming over inzet instrumenten najaar 2018.	n.t.b.	+	+	Middel

4. Gebruik industriële restwarmte	Onderzoek naar mogelijkheden gebruik energie en warmte van de AVR en overige industrie.	Duurzaamheid, AGEM, provincie, bedrijven.	2018 - 2019	n.t.b.	0	+	Middel
5. Onderzoek energie uit de bodem	Onderzoek naar geschikte locaties binnen de gemeente voor WKO of geothermie	AGEM, Energiefonds	2018	€ 10.000,-	0	++	Kort
6. Energiefonds	Fonds om in de ontwikkelingsfase duurzame energieprojecten financieel te ondersteunen met het doel dat er een haalbare businesscase komt.		Onderzoek naar dit regionale fonds ligt er, besluitvorming 2018		0	+	Kort
Totaal				€ 20.000,- + P.M.			

Colofon

Deze klimaatagenda is gemaakt in opdracht van Marije Schulte, Gemeente Montferland

Samenstelling en redactie:

Arthur Hofstad (Hofstad Advies) en Christine Wevers (WVRS communiceert)

Februari 2018

